

УТОЧИШТЕ ЈАВНЕ РЕЧИ

Пред нама је очекивани наставак књиге *Српски на српском 1*, објављене 2015. године. На 262 стране рукописа налази се 122 пажљиво одабрана прилога емисије *Српски на српском* емитована на Првом програму Радио Београда у последњих пет година. Сама структура рукописа још једном потврђује да се ради о, сасвим је умесно рећи, вредном језичком приручнику у научно-популарном формату. Читалац ће моћи да ужива у писаној форми 108 прилога уредника, аутора и водитеља радијске емисије Мирјане Блажић, као и 14 прилога студената завршне године студија Филолошког профила студијског програма Српски језик и књижевност Филолошког факултета у Београду. Прилози су, с обзиром на две различите концепције минијатура које се баве нормом српскога књижевног језика, подељени у две групе: *Приче* (54) и *Грешке* (54), а након њих следе *Стјуџенџски рагови* (14). Иза прилога налази се *Реџисџар џојмова*, а потом и *Сџисак коришћених џриручника*. На самом крају могу се прочитати основни подаци о емисији и њеном аутору.

Ова је емисија у стручној јавности одавно добила похвале, укључујући и ту да је први пут од радијске емисије настала књига о језику и језичкој култури. Истакли бисмо да посебну вредност и тежину овоме пројекту даје чињеница да је од радијске емисије настала не само књига већ прави језички приручник, пријемчив свима онима који негују говорну и писану реч. Кратке приче произашле из текстова петоминутних емисија које разрешавају различите језичке недоумице јесу одлично конципирани језички прилози, а сам рукопис *Српски на српском 2*, уосталом, једнако као и књига *Српски на српском 1*, представља значајну збирку фреквентних огрешења о норму српскога књижевног језика. Попис

честих језичких грешака није новост у нормативистици. Међутим, начин на који се те грешке овде обрађују јесте.

Текстови представљају одговарајуће језичке појаве из наше свакодневице, баш оне чијем нас облику Мирјана Блажић учи као бољем од *свакодневнице* у овом рукопису. Неке су приче занимљиве више, неке мање, неке за контекст узимају кућно окружење, неке различита културна дешавања. Управо контекст у којем су приче о језику испричане даје животност овом приручнику. Ако је читаоцу контекст занимљив, он ће уживати. Читаће о језичкој грешци, о томе зашто је правимо, о контексту у којем се јавља, правилном облику који треба користити, али прочитаће и ваљано језичко објашњење о томе зашто баш такав облик треба користити, а не неки други. Ако пак некоме прича о језичкој грешци у датом контексту није довољно занимљива, пред читаоцем се свеједно налази нормативно утемељен приручник, у којем ће наћи решење и образложење решења за различите примере језичких недоумица.

Ниједан прилог није случајно ту где јесте. Овај рукопис скреће пажњу на актуелне, честе, упорне грешке које се могу чути у продавници, кафићу, парку, школи, на факултету, и на крају, у медијском простору. Мирјана Блажић је, притом, очигледно водила рачуна о томе да ваља анализирати недоумице које припадају различитим нивоима језичке структуре. Њени текстови баве се језичком културом и писане и говорне речи. Обрађују се различити проблеми, од правописних, транскрипцијских и акценатских грешака, па све до тананих семантичких дилема и синтаксичких недоумица. Некада су грешке очигледне, а некада читамо о недоумицама са којима није лако ухватити се укоштац ни најбољим нормативистима. И сви текстови безизузетачно и непогрешиво потврђују истанчано језичко осећање и стручност аутора.

Тако се, на пример, *Вирални инфлуенсер*, *Деда френдли бинцовање*, *Кринц комедија*, *Мастерини мастермајнда на мастер класу* баве потребним и непотребним позајмљеницама и њиховим значењима у нашем језику, а *Конфуције* и *Енди Мари* у *Шанијау* подсећају

нас како се стране речи према правилима транскрипције изговарају и пишу. *Реторичко њишање за исти* упозорава на уплив бирократског језика у језик јавне речи, док *Колико има њриоритетиа* упућује на сложени однос значења речи и њене употребе у одговарајућем контексту. *Београдски чииач* и *Ја сам размицљач* баве се творбеним моделима и значењима одговарајућих творбених форманата у српскоме књижевном језику. *Мачји њлусквामीерфекаѡ* подсећа да у морфолошком систему нашега књижевног језика постоји плусквамперфекат, а *Идем кући да будем код куће* или *Ево ѡ Сѡравински* говори о честим огрешењима о синтаксичку норму.

Овде треба нагласити још нешто. Сама емисија *Срѡски на срѡском* конципирана је као радијска минијатура. У тих пет минута подкаста слушамо причу коју нам дочаравају Јадранка Селец и Феђа Стојановић, док нам Мирјана Блажић објашњава језичку појаву о коју су се глумачки гласови огрешили. Чувена дела класичне музике чине музичку подлогу емисије, а понекад, с обзиром на тему која се обрађује, можемо чути и снимке са радија, телевизије, из филмова, серија, позоришних представа. Но, писана форма је огољена верзија аудио-материјала. Без музике, без глуме. Чини се да је овде то заправо предност. Концентрисани смо на језички проблем на који се можемо враћати када хоћемо и колико пута хоћемо. То најбоље говори о приручничкој природи рукописа. Све едиције *Срѡски на срѡском* треба држати на полици поред *Речника језичких недоумица* и *Срѡској језичкој ѡриручника*. Научно-популарни формат књизи не одузима стручну тежину. *Ретисѡар ѡјмова* и *Сѡисак корицљених ѡриручника* неспорно сведоче о озбиљности приступа актуелним језичким проблемима.

Студентски прилози у овом пројекту заузимају значајно концепцијско место. Уводне напомене о почецима сарадње Радио Београда са Катедром за српски језик са јужнословенским језицима Филолошког факултета у Београду у поглављу *Сѡугенѡски радови* у рукопису можда најверније описују обострано одушевљење и ентузијазам са којим смо у пројекат ушли. Сви предавачи и сарадни-

ци са Катедре видели су драгоцену прилику о којој треба говорити из најмање двеју перспектива. Једно је природна, а сада и остварена сарадња Катедре са медијском кућом која чини бастион бриге о књижевном језику. Друго је чињеница да се сарадња заснива на прилици да се студенти завршне године студија матерњег језика опробају у писању сценарија за емисију о језику. Да допринесу култивацији јавне речи јер су, на крају, управо они позвани да јој допринесу.

Од 2013. године читамо и оцењујемо сценарије студената за емисију *Срџски на срџском*. Међу тим прилозима било је добрих и оних који то нису. Било је марљивог рада на анализи језичких недоумица и прилагођавању те анализе оквирима радијске минијатуре. Било је и преписивања већ анализираних језичких проблема. Међутим, у тих девет генерација студената који су кроз праксу прошли, има оних који су се у овакав концепт бриге о језику заљубили. У емисију *Срџски на срџском*, у Радио Београд, у бригу о књижевном језику у нашем друштву. Велико је задовољство што су се најбољи међу тим прилозима у последњих пет година нашли у овом рукопису, као и у књизи *Срџски на срџском* 1.

Неговање језика данас озбиљан је подухват. Стога су идеја за овакву радијску емисију и њена концепција заиста значајне, утолико пре што емисија *Срџски на срџском* има своју слушалачку и читалачку публику.

Није случајно изабрана реч *ујџочишџиџе* за наслов нашега текста. Примарно значење ове лексеме у *Речнику срџскоџа језика* Матице српске јесте „место сигурности за онога који се склања пред опасношћу; прибежиште; склониште”.

Рукопис књиге *Срџски на срџском* 2 важан је из много разлога. Можда најважнији јесте тај што у време банализације језика, без којег не бисмо били мислећи у елементарном значењу те речи, у време када се језичка култура у овоме друштву више не преиспитује, када је говор улице постао говор медија, *Срџски на срџском* стоји као подсетник и као упозорење. Књижевни језик је чувар

културних особености друштва које се њиме служи. Нико га неће чувати и неговати за нас. На крају, неће српски књижевни језик небригом нестати, само ће се променити. *Српски на српском* у том смислу представља прибежиште оним упорним културним вредностима што се још увек нису предале у борби са духом времена у којем се образовање и негована и лепа реч неповратно обесмишљавају.

Доц. др Каџарина Бековић

Катедра за српски језик са јужнословенским језицима
Филолошки факултет Универзитета у Београду